

O'QISH SAVODXONLIGINI OSHIRISHDA MULTIMODAL MATNLARNING (RASM + MATN + AUDIO) AHAMIYATI

Abdramanova Dinara

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat
pedagogika instituti Maktabgacha va boshlang'ich
ta'lim fakulteti 2-bosqich talabasi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.17899695>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 05-dekabr 2025 yil
Ma'qullandi: 08-dekabr 2025 yil
Nashr qilindi: 11-dekabr 2025 yil

KEYWORDS

multimodal matnlar, o'qish savodxonligi, rasmlı matn, audiomatn, integratsiya, ta'lim texnologiyalari, eshitib idrok etish, vizual idrok, tanqidiy fikrlash, o'quvchi motivatsiyasi, mustaqil o'qish, multimodal yondashuv, matnni tushunish, ko'pkanalli idrok, axborot manbalari uyg'unligi.

ABSTRACT

Ushbu maqolada o'qish savodxonligini rivojlantirishda multimodal matnlarning – rasm, matn va audio vositalarining integratsiyalashgan holda qo'llanishi hamda ularning ta'lim jarayonidagi ahamiyati yoritiladi. Multimodal materiallar o'quvchilarning matnni tushunish, eshitish va ko'rish orqali idrok etish, tanqidiy fikrlash, asosiy g'oyani ajratib olish va mustaqil o'qish malakalarini shakllantirishdagi o'rni tahlil qilinadi. Maqolada multimodal matnlarning o'qish motivatsiyasini oshirishi, xotirani faollashtirishi va o'quvchilarning mazmunni chuqurroq o'zlashtirishi kabi ijobiy jihatlariga urg'u beriladi. Shuningdek, multimodal materiallardan dars jarayonida samarali foydalanish bo'yicha metodik tavsiyalar, amaliy misollar va ta'lim texnologiyalarining imkoniyatlari keltiriladi. Tadqiqot natijalari multimodal yondashuvning zamonaviy ta'limda o'qish savodxonligini oshirishda muhim omil ekanligini ko'rsatadi.

Hozir o'quvchilarning yaxshi o'qishi, eshitishi va ko'rish juda muhim. O'quv materiallaridagi rasmlar, matn va tovushlar bilan mavzuni tushunish, fikrni ifodalash va mustaqil o'rganish ancha oson. Darslar ham qiziqarliroq bo'ladi.

Yaxshi o'qish nima? Bu matn nima haqida ekanligini tushunib, undan asosiy narsani topib, o'z miyangiz bilan o'ylab, boshqalarning yordamisiz o'qiy olishingizdir. Bugungi kunda yaxshi o'qishni bilish juda muhim, rasmlı, ovozli va matnli multimedia matnlari esa bu borada katta yordam beradi.

Ta'lim bir joyda turmaydi va o'qitishda yangi yondashuvlar kerak. Rasmlı va ovozli matnlar turli ko'rinishlarda ma'lumot beradi. O'quvchi nafaqat matndan, balki rasm, chizma va audiolardan ham bilim oladi. Bir vaqtning o'zida bir nechta sezgi organlari shunday ishlaydi va matn yaxshiroq eslab qolinadi.

Rasmlar mavzuni tezroq va osonroq tushunishga yordam beradi. Rasm, sxema yoki infografikaga qarasangiz, gap nima haqida ketayotgani darhol tushunarli bo'ladi. Ayniqsa, mavzu murakkab bo'lsa, bu juda qulay.

Audiomatn - bu matnning ovoz chiqarib o'qilishidir. O'quvchi so'zlarning to'g'ri talaffuzini eshitadi, ohangni his qiladi. Eshitish orqali u yaxshiroq tushunadi va eslab qoladi, mustaqil o'qishni o'rganadi. Agar yana rasm ham bo'lsa - umuman zo'r!

Matn, rasm va tovush birgalikda bo'lsa, o'quvchi har tomondan ma'lumot oladi. Shunday qilib u:

- Matn nima haqida ekanligini tushunadi;
- Eng muhimini topadi;
- O'ylaydi va tahlil qiladi;
- Mustaqil va yaxshi o'qiydi.

Bu bolalarni yaxshi o'qishga o'rgatishning eng yaxshi usullaridan biridir.

Multimodal matnlar (rasm, matn va audio elementlarining uyg'unligi) o'quvchilarga matn mazmunini tezroq va samaraliroq tushunishga yordam beradi ¹. Rasmlar, sxemalar va infografikalar matnning asosiy fikrlarini yaxshiroq ko'rishga yordam beradi. Matn yangraganda esa tushunish yanada osonlashadi. Ko'pgina sezgi a'zolari ishtirok etadi, shuning uchun o'quvchi materialni tezroq eslab qoladi, uni qayta aytib bera oladi va chuqurroq tushunadi. Rasmlar va audio darsni qiziqarli qiladi va o'quvchi mustaqil o'qishni xohlaydi.

Multimodal materiallar darsni interaktiv va qiziqarli qiladi, bu esa o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi va matnga bo'lgan e'tiborini kuchaytiradi². Bunday o'quv materiallari mustaqil o'qishga o'rgatadi. Audio to'g'ri talaffuzga o'rgatadi, rasm esa matn ma'nosini o'ziga xos tarzda yetkazadi. O'quvchi matn, rasm va tovush o'rtasidagi bog'liqlikni topishga harakat qiladi, taqqoslaydi, tahlil qiladi. Shunday qilib, u fikrlashni va matnni yaxshiroq tushunishni o'rganadi. Bu yana quyidagilarni rivojlantiradi:

- Asosiy narsani ajrata olish;
- Kelgusida nima bo'lishini oldindan ko'ra bilish;
- Sxemalar va infografikalarni tushunish qobiliyati;
- Matn mazmunini tushuna olish.

Bularning barchasi o'quvchini yaxshi o'qishga tayyorlaydi va bunday materiallarning qanchalik foydali ekanligini ko'rsatadi.

Mana bunday matnlar bilan ishlashning bir necha usullari:

1. Rasm bo'yicha mavzuni bashorat qilish: Rasmga qarab, matn nima haqida bo'lishini ayting. Bu o'ylashga va asosiy narsani izlashga yordam beradi.

2. Audio orqali mazmunni tushunish: Audioni tinglang, to'g'ri talaffuzni o'rganing, intonatsiyani his qiling va matnni yaxshiroq tushuning. Bu eshitib tushunish va mustaqil o'qishni yaxshilaydi.

3. Sxema va grafiklardan foydalanish: Sxemalar matnning asosiy fikrlarini tartibga solishga yordam beradi. O'quvchi matnni qismlarga ajratadi, bog'lanishlarni topadi va mavzuni yaxlit holda tushunadi.

4. QR-kodlar va telefonlardan foydalanish: QR-kodni telefon orqali skanerlang va rasm, audio, video hamda matnning o'zini tezda oching. Bu qiziqarli va mustaqil o'qishga undaydi.

¹ Mills, K. A. *Visual Approaches to Teaching Writing*, 2011.

² Jalolov, J. *Boshlang'ich ta'limda savod o'rgatish metodikasi*, 2020.

5. Matn, rasm va tovush o'rtasidagi bog'liqlikni topish: Bularning barchasi birgalikda ishlatilganda, o'quvchi mavzuni to'liq tushunadi, asosiy fikrlarni topadi va mustaqil ravishda o'qishni o'rganadi.

Umuman olganda, rasmi, tovushli va so'zli matnlar zamonaviy ta'limda juda qo'l keladi. Ular matnni tez va chuqur tushunishga yordam beradi, qiziqishni oshiradi, mustaqil o'qishga va tahlil qilishga o'rgatadi. Agar ulardan to'g'ri foydalanilsa, dars o'quvchilar uchun qiziqarli, foydali va rag'batlantiruvchi bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Jalolov, J. Boshlang'ich ta'limda savod o'rgatish metodikasi, Toshkent, 2020.
2. Smith, F. Understanding Reading, Routledge, 2019.
3. Raschka, W. Reading Fluency and Comprehension, Springer, 2018.
4. Vygotskiy, L. S. Pedagogik psixologiya, Moskva, 2010.
5. Anderson, R. Becoming a Nation of Readers, Washington, 1985.
6. Unsworth, L. Multimodal Semiotics: Functional Analysis in Contexts of Education, London, 2001.
7. Kress, G., & Van Leeuwen, T. Reading Images: The Grammar of Visual Design, London, 2006.

INNOVATIVE
ACADEMY